

Nr 66.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1925 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande av och driftkostnaderna vid en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) jämte i ämnet väckta motioner. (3:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 6 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 100, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag, föreslagit riksdagen

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna vid dylika anstalter — bevilja ej mindre statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 6,000 kronor för en var av högst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, dock med den inskränkning, att statsbidraget ej må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, än även, för en tid av tre år efter det nämnda anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och och patient, som med en krona överstiger det till tuberkulossjukhus utgående statsbidraget, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

dels förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla i berörda statsrådsprotokoll omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna vid sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

dels ock medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna vid dylika anstalter.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena (nr 96) inom första kammaren av herr *O. Bergqvist* och den andra (nr 148) inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl., vari hemställts,

att riksdagen ville medgiva att till uppförande av ett centralsanatorium för vård av tuberkulösa i Norrbottens län samt till utökande av vårdplatserna för tuberkelpatienter vid bygdesanatorier och distriktssjukstugor därstädes må utgå ett extra statsbidrag av den storlek, att det tillsammans med det enligt nu gällande bestämmelser utgående statsbidraget uppgår till för central-sanatoriet 6,000 kronor och för bygdesanatorier och distriktssjukstugor 4,000 kronor per vårdplats, dock i varje fall ej utöver halva byggnadskostnaden, samt

att riksdagen ville medgiva, att från och med budgetåret 1925—1926 må av förslagsanslaget till bidrag till driftkostnaderna vid tuberkulosvårdanstalter utgå utöver, det nu författningsenligt utgående statsbidraget ett extra statsbidrag för vård av tuberkulösa från Norrbottens län vid av medicinalstyrelsen godkända vårdanstalter inom och utom länet av en krona för patient och dag.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Tidigare och nu gällande bestämmelser beträffande statens bidrag dels till uppförande eller inrättande och dels till drivande av tuberkulossjukvårdsanstalter äro i korthet av följande innehåll:

Vad först angår *byggnadsbidraget*, har riksdagen alltsedan år 1909 ställt medel till förfogande för beredande av statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.

Beträffande storleken av sådant bidrag föreskrev 1908 års riksdag, att statsbidraget finge bestämmas till högst hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, dock med den inskränkning, att statens bidrag ej finge överskrida 1,000 kronor för varje sjukplats, vederbörande anstalt beräknades rymma, samt att för län eller stad, som ej deltagar i landsting, statsbidrag ej i något fall finge utgå till flera sjukplatser än en på varje tusental av länets eller stadens invånare, med undantag beträffande Jämtlands och Norrbottens län, där statsbidrag finge utgå för varje sjukplats utan inskränkning i förhållande till invånarantalet. Sistnämnda villkor jämkades vid 1914 års förra riksdag så, att undantag från begränsningen i förhållande till invånarantalet finge göras jämväl beträffande anstalter, avsedda för vård av sjuka från hela riket utan företräde för sjuka från visst län eller viss stad.

Vid 1919 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om höjning av statsbidraget från 1,000 kronor till 2,000 kronor för varje vårdplats, varvid dock stadgad begränsning i övrigt skulle iakttagas. Till stöd för detta förslag åberopades dels de i hög grad stegrade byggnadskostnaderna, dels

angelägenheten av att över huvud uppmuntra landstingen och andra korporationer till fortsatt utveckling av den betydelsefulla verksamheten för bekämpandet av tuberkulosen. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt vidare 1921 års riksdag sådan ändring av förenämnda villkor för statsbidrag, att bestämmelsen om statsbidragets begränsning i visst förhållande till folkmängden upphävdes utom i fråga om städer, som ej deltaga i landsting.

Gällande föreskrifter angående ifrågavarande statsbidrag äro meddelade i kungörelse den 27 juni 1914 (nr 292) med däri vidtagna ändringar dels genom kungörelse den 13 juni 1919 (nr 305) beträffande statsbidragets belopp, dels ock genom kungörelse den 7 juli 1921 (nr 385) beträffande upphävande av villkoret om statsbidragets relation till folkmängden.

Driftkostnadsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter har utgått alltsedan år 1910. Detta statsbidrag, som ursprungligen bestämdes till 50 öre för dag och patient, höjdes av 1918 års lagtima riksdag till 1 krona. Enligt beslut av 1919 års lagtima riksdag skedde en ytterligare höjning samtidigt med att bidraget bestämdes till skilda belopp för olika anstalter. Statsbidraget fixerades sålunda till 2 kronor vid tuberkulossjukhus, 1 krona 50 öre vid tuberkulossjukstugor och tuberkulosavdelningar å lasarett och 1 krona 75 öre vid kustsjukhus och kustsanatorier, allt för dag och patient.

1921 års riksdag beslöt beträffande en då gällande bestämmelse om viss inskränkning av bidraget i förhållande till folkmängden inom vederbörande län och stad, som ej deltaga i landsting, att densamma skulle gälla endast i fråga om dylik stad. Liksom vid byggnadsbidraget hade dock nyssnämnda restriktiva bestämmelse aldrig avsett driftkostnadsbidrag till anstalter inom Jämtlands och Norrbottens län.

Sänkning av driftkostnadsbidraget har sedermera två gånger ägt rum på grund av beslut utav 1923 och 1924 årens riksdagar. Enligt det senare beslutet utgår statsbidraget med följande belopp för dag och patient, nämligen vid tuberkulossjukhus med 1 krona 75 öre, vid tuberkulossjukstuga och tuberkulosavdelning å lasarett med 1 krona 25 öre samt vid kustsjukhus och kustsanatorier med 1 krona 35 öre.

Gällande bestämmelser angående ifrågavarande statsbidrag äro meddelade i kungörelse den 28 juni 1918 (nr 494) med däri genom kungörelser den 7 juli 1921 (nr 384) och den 11 april 1924 (nr 145) gjorda ändringar.

Av den i förevarande proposition och ovanberörda motioner lämnade utredningen framgår, att Norrbottens län intager en beklaglig särställning såväl i fråga om tuberkulosens utbredning inom länet som i fråga om tuberkuloseddligheten. Tuberkulosen har sålunda nått en relativt mycket större utbredning inom Norrbotten än annorstädes i riket och dödligheten inom länet till följd av sjukdomen synes vara ungefär dubbelt så hög som i riket i dess helhet. Behovet av kraftiga åtgärder för utökning av vårdmöjligheterna synes utskottet för den skull ovedersägligt.

På sätt departementschefen framhållit, bör det givetvis i främsta rummet ankomma på länets landsting att söka vinna en snar lösning av denna fråga.

Utskottets
yttrande.

Då emellertid utredningen måste anses giva vid handen, att hittills från landstingets sida icke något i sådant hänseende underlåtit, men att landstinget icke mäktar, vare sig för närvarande eller under den närmaste framtiden, att utan stöd från annat håll bära de ekonomiska bördor, som ett effektivt ingripande mot tuberkulosens härjningar kräver, har utskottet i likhet med departementschefen och motionärerna ansett ofrånkomligt, att statsmakterna genom särskilda åtgärder bispringa landstinget i dess kamp mot sjukdomen ifråga.

Vad beträffar omfattningen av det understöd, staten torde böra lämna, har från motionärernas sida påyrkats, att detta skulle utgå dels såsom bidrag för uppförande av ett planerat centralsanatorium och för utökande av antalet vårdplatser å bygdesanatorier och distriktssjukstugor, dels ock såsom bidrag för vård av tuberkulösa från Norrbottens län vid av medicinalstyrelsen godkända vårdanstalter inom och utom länet. Kungl. Maj:t har emellertid biträtt den av medicinalstyrelsen uttalade uppfattningen, att ett särskilt statligt understöd icke kunde lämnas i denna utsträckning utan lämpligen borde begränsas till att avse uppförande och drift av ett centralsanatorium, omfattande högst 200 bidragsberättigade vårdplatser. Till denna ståndpunkt ansluter sig ock utskottet och kan utskottet alltså icke biträda motionärernas längre gående förslag.

Vidkommande då det till uppförande av centralsanatoriet ifrågasatta byggnadsbidraget har Kungl. Maj:t i likhet med medicinalstyrelsen utgått från en för statens del redan från början fixerad maximikostnad för centralsanatoriets uppförande, beräknad till högst 12,000 kronor för ett antal av 200 vårdplatser. Staten skulle härvid bidraga med högst halva byggnadskostnaden per vårdplats, eller 6,000 kronor, och alltså komma att utbetala högst 1,200,000 kronor i byggnadsunderstöd mot 400,000 kronor enligt de för närvarande gällande bestämmelserna. Merkostnaden för statens räkning skulle alltså belöpa sig till högst 800,000 kronor. I övrigt skulle de för det vanliga statsbidraget enligt nu gällande grunder stadgade bestämmelserna i tillämpliga delar gälla även i fråga om det nu ifrågasatta byggnadsbidraget till centralsanatoriet. Utskottet har emellertid efter övervägande ansett sig icke kunna förorda, att statens bidrag bestämmes till så högt belopp som det av Kungl. Maj:t föreslagna. En byggnadskostnad av 12,000 kronor för vårdplats synes utskottet orimligt hög och utskottet håller före, att därest ett upprätthållande av de av statsmyndigheterna uppställda anspråken på byggnadernas beskaffenhet och utrustning verkligen föranleder så stora byggnadskostnader, ett eftergivande av dessa anspråk måste ske i och för vinnande av mera överkomliga kostnader. Med hänsyn härtill har utskottet sålunda ansett sig icke kunna förorda, att statens bidrag bestämmes till högre belopp än 4,000 kronor för vårdplats, på grund varav merkostnaden för statens del skulle stanna vid 400,000 kronor. Att, på sätt föreslagits, de för åtnjutande av det vanliga statsbidraget stadgade bestämmelserna i övrigt komma till tillämpning beträffande byggnadsbidraget till sanatoriet i fråga, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Beträffande driftskostnadsbidraget har Kungl. Maj:t, ävenledes i likhet med medicinalstyrelsen, föreslagit, att detta bidrag skulle utgå med ett belopp, som med en krona överstege det enligt gällande bestämmelser utgående statsbidraget, dock att det totala driftbidraget — bidraget enligt vanliga grunder per vårdplats jämte nyssnämnda belopp av en krona för vårdplats — icke skulle i något fall få överstiga hälften av sanatoriets driftkostnad under vederbörande period. Det högre driftkostnadsbidraget skulle vara provisoriskt i så måtto, att bidraget tillsvidare icke skulle beviljas för längre tid än tre år från det sanatoriet blivit avsynat och godkänt. — I övrigt skulle i fråga om det särskilda driftkostnadsbidraget de för bidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet stadgade bestämmelserna i tillämpliga delar gälla.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit i fråga om driftkostnadsbidragets storlek, har utskottet ansett sig böra biträda och har utskottet ej heller funnit sig böra motsätta sig förslaget om, att bidraget bestämmes utgå för en tid av tre år från den tidpunkt, sanatoriet avsynats och godkänts. Efter denna tids utgång torde, såsom ock i propositionen antytts, frågan om fortsatt förhöjt statsbidrag bör utgå tagas under förnyad omprövning.

Vad slutligen angår frågan om anskaffande av erforderliga belopp till möjliggörande av särskilt understöd från statens sida till Norrbottens läns tuberkulossjukvård, innebär Kungl. Maj:ts förslag, att byggnadsbidraget för uppförande av centralsanatoriet skulle utgå från det i riksstaten i regel uppförda extra reservationsanslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt att driftkostnadsbidraget skulle bestridas från det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till driftkostnaderna vid nämnda anstalter. Häremot har utskottet icke haft något att erinra.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Bergqvists och Hages m. fl. ovanberörda motioner (I: 96 och II: 148) i vad desamma skilja sig från utskottets förslag,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna vid dylika anstalter — bevilja ej mindre statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 4,000 kronor för en var av högst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, dock med den inskränkning, att statsbidraget ej må överskrida hälften av den enligt vederbörigen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, än även, för en tid av tre år efter det nämnda anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, stats-

bidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med en krona överstiger det till tuberkulossjukhus utgående statsbidraget, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

b) förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 mars 1925 omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna vid sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas; samt

c) medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna vid dylika anstalter.

Stockholm den 28 april 1925.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtande nr 64.

Reservationer

av herrar *S. H. Kvarnzelius, O. Bergqvist, J. G. Walles, P. A. Bergström, A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund, K. V. Rydén* och *E. G. E. Eriksson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Av den i — — — sjukdomen ifråga.

Vad beträffar — — — 200 bidragsberättigade vårdplatser. Till denna ståndpunkt ansluter sig ock utskottet i huvudsak och kan — — — förslag.

Vidkommande då — — — överkomliga kostnader. Utskottet vill därför med hänsyn till de särskilt ömmande förhållandena i detta fall föreslå beviljande av ett statsbidrag av 1,000,000 kronor för uppförande av ett central-sanatorium om minst 200 vårdplatser, och förutsätter utskottet, att landstinget låter sig angeläget vara att söka vinna största möjliga begränsning i byggnadskostnaderna.

Beträffande driftkostnadsanslaget — — — icke haft något att erinra.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Bergqvists och Hages m. fl. ovanberörda motioner (I: 96 och II: 148) i vad desamma skilja sig från utskottets förslag,

a) bevilja ej mindre ett statsbidrag av 1,000,000 kronor till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, än även, för en tid av tre år efter det nämnda anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med en krona överstiger det till tuberkulossjukhus utgående statsbidraget, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

b) förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag till driftkostnader i övrigt i tillämpliga delar skola gälla i statsrådsprotokollet över socialärenden den 6 mars 1925 omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

c) medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna vid dylika anstalter.»